

M. R.

"Istoria fiziki i tiechniki", P. S.
Kudriawcew, I. J. Konfiedieratow,
Moskwa 1960 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 6/3, 505-506

1961

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

prasy. Tu 3 stycznia 1661 r. ukazał się pierwszy polski periodyk „Merkuriusz Polski”, zwany popularnie gazetą Gorczyzna. Gorczyn — drukarz, księgarz, stycharz, heraldyk i popularyzator wiedzy związał się z wydawnictwem „Merkuriusza” silnie. Redaktorem „Merkuriusza” był najwytrawniejszy w tym czasie w Polsce informator dworu Pinocci.

Tym dwum postaciom autor poświęca dużo miejsca, analizując także szczegółowo treść „Merkuriusza” i jego problematykę (rozdział VI—VIII).

Po ogólnym upadku prasy polskiej na przełomie XVII i XVIII w. (rozdz. XI) prymat w dziedzinie prasy objęła Warszawa (od 1729 r.).

Praca Lankaua stanowi — jak sędzę — nie tylko poważny wkład do historii prasy staropolskiej, ale jest doskonałym przygotowaniem tła ogólnego do źródłowego wydania „Merkuriusza Polskiego”.

Wydawnictwo *Merkuriusz Polski*³ stanowi pełną reedycję „Merkuriusza”, którego kompletu nie posiada żadna biblioteka w Polsce (komplet „Merkuriusza” w postaci mikrofilmu posiada Bibl. Narodowa w Warszawie).

Ortografia tekstu uległa modernizacji podobnie jak interpunkcja. Wyczerpująco opracowane przypisy pozwalają czytelnikowi na lepsze zrozumienie trudnego nie-rzecz tekst (wyjaśniają nazwy geograficzne, podają notki biograficzne wymienianych w tekście osób itd.).

Tabelka *Zestawienie panujących w latach 1660—1661*, mapka polityczna Europy oraz wykaz ważniejszych prac o „Merkuriuszu” i indeks osób i nazw geograficznych stanowią cenne uzupełnienie pracy.

W sumie reedycja „Merkuriusza Polskiego” udostępni szerokiemu ogółowi, interesującemu się dziejami kultury narodowej, poznanie niebagatelnego jej wycinka, jakim jest historia czasopiśmiennictwa.

Dla historyka nauki obie omówione wyżej prace Krakowskiego Ośrodka Badań Prasoznawczych są cenne nie tylko ze względu na zawarte w nich wiadomości o prasie, ale także i przede wszystkim ze względu na bogaty materiał historyczny, dotyczący całości spraw kulturalnych i naukowych XVII-wiecznej Polski.

Na zakończenie warto dodać, że obie wspomniane prace wydane zostały z okazji jubileuszu 300-lecia prasy polskiej.

Maria Burdowicz-Nowicka

NOTATKI BIBLIOGRAFICZNE

P. S. Kudriawcew, I. J. Konfiedieratow, *Istoria fiziki i techniki. Gosudarstwiennoje Uczebno-pedagogiczeskoje Izdatielstwo Ministierstwa Proswieszczenija RSFSR, Moskwa 1960, s. 507.*

Książka jest podręcznikiem dla studentów instytutów pedagogicznych, dostosowanym do programów nauczania. Wykład jest przeprowadzony w ten sposób, że rozwój nauk fizycznych rozpatrywany jest równoległe z ich zastosowaniem w praktyce. Oczywiście w okresach bardzo odległych — wykład rozpoczyna się bowiem od paleolitu — nauki jeszcze nie ma. Udział jej jednak rośnie od narodzin w epoce pierwszych społeczeństw, posiłkujących się pismem, poprzez walki i doświadczenia w epoce feudalizmu, potem znaczenie jej się znacznie wzmacnia, by w epoce współ-

³ Oprac. Adam Przyboś. Biblioteka Wiedzy o Prasie. T. 3. PWN. Kraków 1960, s. 490, ilustr.

czesnej, w epoce fizyki jądrowej, całkowicie zaćmić praktycystyczne zdobywanie wiedzy empirycznej.

Już tytuły rozdziałów książki mogą świadczyć, że autorzy powiązali periodyzację z historycznymi układami społecznymi: *Fizyka i technika społecznościami feudalnej, Rozwój techniki w okresie powstawania i krzepnięcia kapitalizmu, Rozwój fizyki w okresie zwycięstwa i ustalenia się kapitalizmu itp.*

Książka jest bogato ilustrowana oraz zaopatrzona w indeks nazwisk i bibliografię.

M. R.

L. D. Bielkind, O. N. Wiesiełowski, I. J. Konfiedieratow, J. A. Szejberg, *Istoria energieticzeskoj techniki*. Gosudarstwennoje Energetičeskoje Izdatielstwo, Moskwa—Leningrad 1960, s. 664.

Książka jest podręcznikiem polecanym dla energetycznych szkół wyższych i wydziałów. Po zwykłym słowie wstępnym wykład rozpoczyna rozdział poświęcony zasadniczym pojęciom historii techniki i — co jest specjalnie godne podkreślenia — podana jest próba definicji wskaźników rozwoju techniki, sił rządzących wzrostem zdobyczy technicznych oraz ich jakościowego i ilościowego znaczenia. Na podstawie analizy wzrostu różnych wskaźników autorzy starają się dać obraz możliwości rozwojowych postępu technicznego, wychodząc zaś z podstawowych definicji ustalają dla energetyki jej periodyzację.

Właściwy wykład historyczny rozpoczyna się od skróconych dziejów energetyki do okresu pierwszej rewolucji przemysłowej. Następne rozdziały rozrastają się w miarę, jak pojawiają się nowe zdobycze naukowe. Po dziejach pierwszych realnych zdobyczy techniki cieplnej w postaci maszyn parowych, omówione są początki elektrotechniki i rozwój silników wodnych, a dalej następuje szerokie rozwinięcie dziejów energetyki przemysłowej jako zagadnienia kompleksowego — zajmuje ono połowę całości książki. Poza tym znalazły się też rozdziały poświęcone radiotechnice i elektronice, a także zagadnieniom elektryfikacji gospodarki przemysłowej w wielkiej skali.

Książka jest bardzo bogato wyposażona w ryciny i rysunki techniczne oraz w indeks nazwisk i zestawienie głównych pozycji bibliograficznych.

M. R.

Zarys dziejów górnictwa na ziemiach polskich. T. I, Praca zespołowa Pracowni Historii Górnictwa i Hutnictwa Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN pod redakcją J. Pazdura. Wydawnictwo Górniczo-Hutnicze, Katowice 1960, s. 210 + ilustr. 67 + mapa 1.

Pierwszy tom zbiorowego opracowania dziejów górnictwa polskiego stanowi początek większego wydawnictwa, mającego ująć syntetycznie historię górnictwa różnego rodzaju surowców mineralnych w Polsce, od najdawniejszych czasów po dzień dzisiejszy. Wydawnictwo zostało podjęte z millennialnej inicjatywy zjazdu Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Górnictwa w 1958 r.

I tom zawiera następujące prace:

Tadeusz Dziekoński, *Starożytne początki* (najwcześniejsze górnictwo krzemienia, kruszców i żelaza do XIII w.);

Jan Pazdur, *Górnictwo w epoce feudalnej* (XIII—XVIII w. — tło społeczno-eko-